

GÖSTRINGS PROSTERI.

1827, en behållning af 65 T:r Råg och Korn. Om Lokaler och minnen, se Sedn. Afdeln. — *Kyrkan*, ½ mil fr. Moderkyrkan, är en af Stiftets äldsta uppförd af kalksten, och för flera år sedan, såsom trång och bristfällig, utsynt. Endast det mest nödvändiga innantill är reparerat. — Vin- och Byggnaden är 3 Tunnor. — *Comminister-Bostället* i H:u Appuna, i Kyrkbyn, har 12 T:r årl. utsäde, 25 lass hö, svagt bete och ringa skog. Dit hör sedan en Utjord, af $2\frac{1}{2}$ T:rs årl. uts. — Capellanskåppan är circa 12 T:r och Lönen af Pastor 6 Tunnor.

Mr. Whist & Mr. Matherel of the Lumberjacks stiff
of P. A. Glenville. Mr. Lewis marked his first C. & L. U. S.

19. *LYSINGS Prosteri.*

Prost:

Detta Prostetri håller i längden $3\frac{1}{2}$ och i bredden $1\frac{5}{8}$ mil; och gränsar i Ö. till Göstrings- och N. Wedbo Prostetri i S. till Norra Wedbo-, och Wista Härader af Jönköpings Län; i W. till Wettern; och i N. till Dahls prosti och Täkern. Marken är i allmänhet jämn och särdeles bördig. Åkerjorden är dock för mycken, relativt till å och betesmark. En mycket medtagen Skogbygd finnes i S. W. och N. O; dit det namnkunniga *Omberget* I rer, höjande sin stolta Hjessa, med en blick in i Westergötland, på Dess sköna *Kinnekulle*. Alt det öfriga fullkomlig Slättbygd. Till Prostteriet höra 5 Pastorater med 8 Socknar. Expeditionen bestrides af Kyrkoheden M:gr C. Hedmark i Rök och Heda.

LYSINGS PROSTERI.

FÖRSAMLING.	L:d. Br. Mil.	Oförn. och Förn. Hemm.	Förm. H. nat.			Areal i Tunnel.	Uppskat- tadt vär- de i R:dr B:co.	Folk- mängd 1834.	Kyrk. afst. fr. Städer och Adressen.	Tills, och Class.	Bost. Tax. vär- den.	Taxen, eller G.laLön.	Lön efter Tax. med. värde.	Ordinarie Lärare.	Ext. Ordin. Lärare.
			Skate	Krono	Fräse										
Treörna. 4)	1	13 ⁵ / ₈					6457	29,900	781	Link. 7. W:na 4. o.Boxholm.	P. 3.	500	50.	339	C. J. PETERS- SON.
		13 ⁵ / ₈	6 ¹ / ₄	1	6 ² / ₃										
Svanhalls och		53 ¹ / ₈					7128	205,700	1091	Link. 5. W:na 2. Sken. 1. 6.	C. 1.	6000	240.	1140	L. M. KIN-W. Tigersköld. NÄNDBR.
		44 ⁹ / ₁₁	19	2 ³ / ₄	23										
Kumla. 5)		16 ⁵ / ₈					2384	66,300	292	Link. 4. 4. W:na 1. 4. Sken. 1. 4. C. 1.				293	C. Hellberg.
		15 ¹ / ₈	10 ¹ / ₃	1 ⁵ / ₈	3										
Summa	8 ³ / ₄	350 ⁵ / ₆													
		290 ⁵ / ₈	199 ⁷ / ₈	37 ⁵ / ₆	53 ⁷ / ₈	81,022	1111,300	10,516			32,133			6686	

Rök och Heda. *) Måderöcknen Rök, utgörande en jämmt och slät bygd i Norr och Wester; med jordmohn af lera; men backig och stenbund
i Öster och Söder; med sandblandad mylla till åkerjord, hvars häsd är enda näringsslaget, gränsar i Öster till Svanshalls och Rinna; i S
och till Åby; i Wester till Åby och Heda; i Norr till Svanshalls. Endst 7 Hemman, inom den så kallade Skogbygden ha tillräck

LYSINGS PROSTERI.

Laxen, Trehörningen och Kälvön ligga inom, eller vid Socknens gränser. Af Frälset är 2 H:n Frälse Säteri och $\frac{1}{2}$ H:n Rå ö
örs. Af Byar bör märkas $1\frac{1}{2}$ H:n Millingstorp, såsom ovanligt goda, med åker till 100 T:rs årl. uts. i bördig jord och äng till 200 lass hū, kva
f likvälv mycket artificiel af Timothei; hjelpl. bete och något skog. En del af Häradsallmänningen Kolsjömarken ligger här. Ett, år 1784 intäffa
ocken-Magazin, hade 1827 behålln. 68 Tr 19 k:pr Råg och Korn. Om forminnen, se Sedn. Afdeln. — Kyrkan, af huggen kalksten, är en
e älsta i orten, med en vacker, väl planerad och af skuggrika träd prydd Kyrkogård. Hon äger en liten Ånglump på Ingvaldstorps ägor, hen
torskrad på ett Lagunansiuig i Vadstena är 1695. Vinsäden är 4 Tr. — Kyrkoherde-Bostället, vid Moderkyrkan, utgör, med Stomhemmanet, U
jorden Egbohla, i Heda Socken, 1 H:n. Enligt Widgren, är samfälda årl. uts. 16 Tr, vid Rök i den bördigaste, vid Egbohla i sämre jordmoh
Ången mindre vid det seduare; mittbete hjelpligt, dels vid Bostället, dels i Omberg, där Prestegården har viss betesräntighet, enligt Landsh.-Emb. R
den 8 Mars 1751 och den 12 Febr. 1754; emedan Stomhemmanets ägor sträcka sig inom Dagsmossen. Fordom ha och Prestegårdens kreatur h
mulbete S. om Tjulängen, där då var skogsmark. Vid Prestegården är en liten, men förträffligt underhållen trädgård. Vedslaget är $11\frac{1}{4}$ Tr.
b) Annexan Heda, af en aldeles jämn mark, utan sjö, med jordmohn af lera, och jordbruk till enda näringfånget, gränsar i Ö. till Rök; i S. till
Åby; i S. W. till Ödeshög; i W. till W. Tollstad och i N. till Dagsmossen vid Omberg. En liten Å genomflyter. Fem byar hafva hjelplig sk
de üfriga nästan ingen. Socknen hämtar dock något skogsunderstöd af sin enskilda Allmänning Hällemor i Åby Socken. En Hälsokälla finnnes
Häggestuds ägor, använd med fördel mot giktplågor. Kalksten förekommer i mängd åt Ombergssidan. Socken-Magazinet hade 1834 36 Tr Ko
Om donationer och forminnen, se Sedn. Afdeln. — Kyrkan, sannolikt den älsta Landskyrkan i Lännet, bygd dels af gråsten, dels af huggen k
sten, och utgörande en Korskyrka, såsom i sednare tider i N. och S. tillbygd. Hon är belägen på en höjd, $\frac{5}{2}$ mil från Rök, och äger en. Utjord
2 Tid. Vin-säden är 4 Tr. — Communistern har $\frac{3}{4}$ H:n Heda i Boställe, liggande vid Kyrkan och enskifladt 1821. Det har, enligt Widgre
ingen uppfist från och om detta Pastorat. Lönen af Pastor är 8 Tunnor.

LYSINGS PROSTERI.

her, ejater Pastor hela Kronofonden af Socknen, enl. Drott, *CHRISTINAS* N. Res. af den 20 Febr. 1650, förnyad af Kon. *CARL XI* den 1 Dec 1660, med underskrifter af d. var. Kongl. Regeringen. Likaledes, och i anseende till Prestegårdens både obetydlighet och långa afstånd från Kyrkan, skilte författade Överste *Arv. Ribbing* och Dess Fru *Anna Marg. Sperling*, genom Gåfvobref af den 10 Dec. 1667, Frälse-Torpet *Köllhult*, beläget på Trehörne Säteris ägor, nära Kyrkan. Vid denna lägenhet, som Kyrkoherden vanl. bebor, är 2 T:s årl. uts.; 7 à 8 lass hö; men mulbete och vedbrand ärhålls på Säteriets ägor, enl. samma Gåfvobref. Vederlaget är 15 T:r.

Svanshalls och *Kumla*. a) Moderförsamlingen *Svanshalls*, utgörande Slättbygd, med obetydlig skog; lera och dungjord till jordmohn, och åkerbruk till näringssång, gränsar i Ö. till Kumla och Harstad; i S. till Rök; i W. och N. till Täkern och i N. O. till Hof. Af Frälset är 2½ herust Säterier och 6½ Fr. Säterier. Fordna här befintliga Allmänningen *Bränemarken* är fördelad på åtskilliga H:n i denna, i Kumla, i Röks och Harstad socknar. *Socken-Magazinets* behållning 1834 var nära 64 T:r, hvaraf ½ Råg och ½ Korn. Dess Hus är af sten. Om Donationer, Brandstods varaktning och Ålderdomsminnen, se Sedn. Afdeln. — Den uråldriga *Kyrkan*, ett litet stycke från *Täkern*, uppförd af huggen kalksten, tros, till sin vistre del, och Tornet, vara bygd omkring år 1150, men till sin östra, längst sednare; — blef af Danskarne plundrad 1567; och är i sedanre tider reparerad. Hon äger en Utjord i St. *Xxnekulla* Bylag om ½ T:ld. Vin- och bygn.-säden är 5 T:r. — *Kyrkoherdens Boställe* är 1 H:n *Svanshalls*, vic. yrtan; har öfver 30 T:s, årl. uts.; 50 lass hö; yacker trädgård; knapt bete; något fiske i Täkern ocb 8 Torp. Den af Konung *FREDERIC I* å 748 Nåd. beviljade rättighet till vedbrand från Kronoparken Omberg är i sedanre tider indraget. På Prestegårdens ägor har fordom legat gamla Sägården *Svanshalls*, efter hvilken Kyrkan fått namnet. Traditionen säger, att en *Junker Erenghisl*, gift med *Ramborg*, Hertig *BENCTS* och *SIGRIZ* en *väinas* Dotter, skänkt samma Sätesgård till Kyrkan; och att steinen till hennes vestra del är tagen af de raserade Herregårdshusen. Pastors Vederlag är 7½ T:r. — b) Annexan *Kumla*, också Slätland; med jordmohn af bördig lera och dungjord; saint jordbruks till enda näringssånget, gränsar i N. och S. till Harstad; i W. till Svanshalls och i N. till Täkern. Af Frälset är 3 H:n Frälse Säterier. Socknens namn lärer härleda sig från di *Kummel* (steuvårdar) som stått på de vid Kyrkan fordom befintliga stora Åttebackar. *Socken-Magazinets* behålln. 1834 var 34 T:r Råg och Korn iöfvert om localiteter och fornnämnen se Sedn. Afdeln. — *Kyrkan*, belägen nära Täkern, ½ mil från Moderkyrkan, bygd af huggen kalksten, skall dessna mycket gammal och förfallen, enligt *Sockenstämmobeslut*, ödeläggas, så snart Svanshalls Kyrka fordrar ombyggnad eller reparation; då Församlingarna där skola äga gemensamt Tempel. Kumla Kyrka vidmagthålls emedertid nödtorstl. så, att ingen våda besaras. Vin- och bygn.-säden är 2 T:r. — *Comministern* har i *Boställe* ½ H:n *Åsby*, ej längst från Kyrkan, med 24 T:s årl. uts.; 8 lass hö; liten trädgård; godt mulbete; fiskvattnet i Täkern. — Capellanskäppan 8 ½ T:r Råg; 16 ½ T:r Korn = 25 T:r. Lönen af Pastor är 8 T:r. Angående Boställena är *Widegren* citerad; hälst inga uppgifter derom inkommit.

Lindöpings stifts metriske 1911.
Av Hans Nilsson och H. Setterdal
Kyrkoherde i Gryt
Högtuna härad, Stake
red. av Östgöta-Kur. III 1890-
1893

LYSINGS KONTRAKT.

121

B. Appuna var egen socken på 1200-talet och skreps då "Appunda". En runsten i komministerboställets trädgård, 1,193 har, 485 inv. 228 röster.

Komminister: vakant; vakansvikarie: Anton O. Eriksson (adr. Skeinge).

Kyrkan, af sten, nybyggd 1887 i rundbågsstil med hvalfbågar, är i godt skick, har 13-st. orgel, ny altartafla, målade korfönster med figurer, föreställande de fyra evangelisterna, varmluftsapparat och sittpl. för 450 pers. Kyrkan är stilenskt dekorerad och i koret försedd med altreskomålningar, föreställande Kristi födelse och uppståndelse samt den Helige Andes utgåttelse öfver apost.; och dessutom Moses och Paulus, Kristi intåg i Jerusalem och vandringen till Golgata, alltsammans jämte altartaflan af L. Bråd. Till Linköping 4 mil.

Komministerlönen (e. r. 1,500 kr.): 167,99 kf. råg, 247,21 kf. korn och 106 kr. 87 öre, förl. är uppg. till 1,035 kr. Bostället, $\frac{1}{2}$ mtl Appuna med utjorden Vallaslätten, 57 tld åker och äng samt trädgård, lämnade samtidigt 643 kr., 8 famnar ved och ämbetsskjuts samt omkr. 16 kr., expropriationsmedel. — Bostaden, invid kyrkan, 0,9 mil fr. Skeinge och 0,5 mil från Väderstads station, nybyggdes 1903 och innehåller 3 små, ofidsehl. rum och kök. Öfverloppshus: arrendatorsbyggn., oxhus och lada, värla 3,000 kr.

Ny regl. $\frac{1}{5}$ 1914. Komministraturen, föreslagen att indragas, vakassattes enl. K. br. 28/8 1903. Kyrkoherdölon: 4,060 kr. jamte 600 kr. för duplikation hyarje predikodag.

Lysings kontrakt.

Omfattar Lysings härad i Östergötlands län. 45.641 har.

Kontraktsprost: Kyrkoheren G. Tranér (adr. Ödeshög). Prostlön: 120 kronor.

Kontraktet gränsar i n. till Dals, i ö. till Göstrings, i s. till N. Vedbo och Vista (i Växjö stift) kontrakt samt i v. till sjön Vättern. Södra och större delen, omfattande ungefär halvja Rök, det mesta af St. Åby och Ödeshög samt hela Trehörna, ligger på norra sluttningen af västra Holaveden och utgöres af en kuperad, delvis ganska högländ skogsbygd med vackra partier mot Vättern. Återstående delen är med undantag af den hit hörande södra delen af Omberg en mycket bördig slätt utefter Täkerns södra strand till Vättern. Denna feta, i sig själf enformiga slättbygd erbjuder liksom Dals kontrakt ett ovanligt behag genom den vackra ram, i hvilken den är infattad: Takern ("Thung") i norr, skogsbygden i söder, Vättern och Omberg med Alvastra vid sin fot i väster samt den stora öppna slätten, konungars och jarlars forna vistelseort i nordost och norr, där man också skönjer torntinnarna af det ädla Vasaslottet Vätersborg. Täkersbygden har här, såsom öfverallt, en mycket bördig jordmän, som mot söder och på Holaveden blir allt svagare. Åkerbruk med boskapsskötsel är allestädes hufvudnäringen. Slättbygdens odling är från gammal hednatid, skogsbygdens åter först från medeltiden. Alvastra kloster och andra kyrkliga stiftelser ägde här en gång stora jordbesittningar, som under 1600-talet hamnade i adelns händer; särskildt lydde en stor del af Ödeshögs socken till Per

Brahes grefskap, och än i dag finns i Ödeshög och närmaste omnejd minnen (bland andra en milsten, som bär Per Brahes initialer, vid landsvägen åt Åby), hvilka tala om den ädle grefvens vidfannande makt och välide. Kommunikationsleder: Vättern och Vadstena—Ödeshögsbanan, med stationer vid Omberg, Alvastra, Hästholmen och Ödeshög, en storby med torgdagar, bank, apotek, läkare, veterinär och tillig rörelse samt Mjölby—Hästholmens järnväg med stationer vid Rök och Svanshals.

1. Stora Åby pastorat. (Reg.).

Omfattar *Stora Åby* moderförs. och *Ödeshögs* annexförsamling.

A. *Stora Åby*, under första hälften af 1300-talet "Åby" och "Aaby", består, utom trakten kring kyrkan, af bergig och stenbunden mark, 10,585 har, 2,014 inv., 14,000 fk.

Kyrkoherde: *G. Tranér* (adr. *Ödeshög*).

Komminister: *J. P. O. Hultén* (adr. *Ödeshög*).

Kyrkan, af sten, byggd 1757, reparerad 1816 och senare, är i godt skick, har snidad altartafla i 3 afdelningar, 13-st. orgel, 2 värmugnar och utrymme för 1,200 pers. Till Linköping 5,7, till Ödeshög 0,3 mil.

Kyrkoherdelönen (e. r. 6,530 kr.): 701,5 kf. råg, lika mycket korn, 17,35 eir smör och 314 kr. jämte åtskilliga andra afgifter, allts. förl. år uppg. till 5,848 kr. Bostället 1 mtl *Åby prästgård* med underlydande och stomhemmanet $\frac{1}{4}$ mtl *Alboryd* med *Knäpperyd*, 77 tld åker, 117 tld äng och 219 tld skogs- och betesmark (skogen räcker ej till husbehof), lämnade samtidigt 1,900 kr. samt upphuggning och hemkörsning af 18 storfamnar ved. — Bostaden, som har vackert läge vid en mindre å, 0,7 km. från kyrkan, 0,3 mil från Ödeshög och 3 mil från Vadstena, uppfördes 1880 samt innehåller 10 rum i godt skick. Överloppshus, senast lösta med 3,200 kr.

Komministerlönen (e. r. 2,000 kr.): 290 kf. råg, lika mycket korn och 340 kr., förl. år uppg. till 1,675 kr. Bostället, $\frac{1}{2}$ mtl *Storeryd*, 72 tld åker och äng samt 108 tld skog och hagar, lämnade samtidigt 350 kr. — Bostaden, 0,4 mil från kyrkan och 0,8 från Ödeshög vid Åbyåns öfre lopp, innehåller 5 rum i försvarligt skick. Överloppshus: öfverrum och inredning på vinden i bostaden, veranda, skafferi, arrendatorsbostad och vedbod, 1908 lösta med 500 kr.

B. *Ödeshög*, i hvardagslag "Ösjö", i permebref från 1300-talet "Ödhishög" och "Ödhesyö" gränsar i väster till Vättern; hennes norra del är slättland, södra delen stenbunden skogsmark. Ödeshögs kyrkoby är numera en ganska anseelig plats med torgdagar och betydlig rörelse, 9,914 har, 2,664 inv., 2,563 röster.

Komminister: *J. Wernborg* (adr. *Ödeshög*).

Kyrkan, af tegel, grundlagd i 12:te seklet, blef 1889 nästan ombyggd, tornet genombröts och försågs med ur, sakristian blef vapenhus, nytt kor byggdes, under hvilket sakristian är belägen; hon har altartafla af Engman, ny 12-st. orgel, 2 värmugnar samt utrymme för 700 personer. Till Linköping 6 mil.

Komministerlönen (e. r. 2,000 kr.): 262,5 kf. råg, lika mycket korn samt 375 kr., förl. år uppg. till 1,584 kr. Bostället, $\frac{1}{2}$ mtl *Ödeshögs kaplansgård* och *Åby prästutjord* (t. v. 10,500 kr.), 27 tld åker och 83 tld så godt som skoglös hagmark, lämnade samtidigt 700 kr. — Bostaden, uppförd 1864, 0,15 km från station och kyrkan, 2,9 mil från Gränna, innehåller 6 rum i godt skick. Förslag: komministraturen i Åby indrages och Ödeshög bildar eget pastorat.

Kyrkoherdelöner: i Å. 4,350 och i Ö. 4,480 kronor.